

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ТИПОГРАФІКИ В ДИЗАЙНІ СУЧАСНОГО ПОСТЕРА: ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ

Наталія НАПРИКІВСЬКА,

здобувачка освіти IV курсу, спеціальності 022 Графічний дизайн

Житомирського державного університету ім. Івана Франка

науковий керівник:

доцент, кандидат педагогічних наук

Житомирського державного університету ім. Івана Франка

Тетяна ШОСТАЧУК

У роботі досліджено типографіку як засадничий засіб візуальної комунікації в дизайні сучасного постера. Проаналізовано синергію класичних шрифтових традицій та цифрових інновацій у проєктній діяльності. Розкрито роль шрифту не лише як носія інформації, а й як центрального художнього образу, що поєднує історичні форми з новітніми мультимедійними технологіями. Доведено, що гармонійна взаємодія традиційної канонічної типографіки та інноваційних засобів (генеративний дизайн, VR) сприяє оновленню візуальної мови сучасного плаката.

Ключові слова: *типографіка, шрифт, сучасний постер, графічний дизайн, візуальна комунікація, синергія, цифрові технології.*

Сучасний візуальний простір графічного дизайну формується в умовах інтенсивних соціокультурних змін, розвитку цифрових технологій, глобалізації та активного міжкультурного обміну. Ці процеси докорінно змінюють як методи проєктування плакатної продукції, так і систему підготовки фахівців з графічного дизайну. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема збереження класичних шрифтових традицій і водночас впровадження інноваційних технологічних підходів у процесі створення сучасного постера.

Синергія традиційної типографіки та інновацій у дизайні полягає не в їхній конфронтації, а у взаємодоповненні, що виводить візуальну комунікацію на якісно новий рівень. Гармонійне поєднання історичного досвіду шрифтової культури та новітніх програмних засобів сприяє формуванню конкурентоспроможного дизайнера, здатного відповідати викликам часу. Ключову роль у цьому процесі відіграють методичні та виконавські аспекти, оскільки вони визначають вектори розвитку професійної освіти та практичного проектування.

Метою статті є комплексний аналіз взаємодії шрифтових традицій та цифрових інновацій у дизайні сучасного постера.

Завданнями дослідження визначено: вивчення ролі класичної типографіки у фаховій освіті дизайнера-графіка; аналіз впливу цифрових технологій на трансформацію мови сучасного плаката; окреслення перспектив інтеграції традиційних технік із новітніми засобами графічного дизайну.

Шрифт і типографіка є базовими елементами графічного дизайну, без яких неможливе ефективне візуальне спілкування. Їх розуміння є необхідною умовою професійної діяльності дизайнера.

Шрифт являє собою сукупність графічних знаків, об'єднаних єдиною стилістикою та системою пропорцій. Він має власний характер, ритм і пластику, які впливають на сприйняття тексту на підсвідомому рівні. Навіть без прочитання змісту глядач отримує певний емоційний сигнал завдяки формі літер. Типографіка, у свою чергу, охоплює ширший спектр завдань. Вона включає не лише вибір шрифту, а й організацію текстового простору: інтервали, масштаб, ієрархію та взаємодію тексту з іншими елементами композиції. У дизайні постера типографіка виступає як система, що керує увагою глядача (Микитів, 2023: 5).

Дослідженню шрифтової графіки присвячені праці Т. Іваненко (2019), у яких представлено базову класифікацію шрифту, а також проаналізовано морфологічні ознаки та властивості шрифтових елементів. Авторкою детально розглянуто правила побудови шрифту, специфіку застосування оптичних

компенсаторів, особливості функціонування контрформи та характер структурних взаємозв'язків у середині шрифтової системи. Особливу увагу в дослідженнях приділено принципам композиційної взаємодії міжлітерного простору з площиною аркушу (Іваненко, 2019).

Дослідженню вітчизняного плакатного мистецтва присвячено колективну працю українських науковців А. Будника, Є. Купрієнка та І. Пилипенка (2022), у якій висвітлено плакатну спадщину українського митця В. П. Бистрякова (Будник, Купрієнко, & Пилипенко, 2021: 32).

Традиція в типографіці постає як складне явище, що акумулює досвід шрифтових форм, каліграфічних технік та композиційних канонів, сформованих упродовж історичного розвитку. Вона забезпечує спадкоємність візуальної мови, формуючи нові естетичні орієнтири. У класичному дизайні плаката традиції проявляються через академічні методи побудови шрифтових гарнітур та використання усталених стилістичних систем. Саме завдяки опорі на ці засади постер зберігає свою ідентичність і високу культурну цінність.

Сучасний постер є важливим інструментом візуальної комунікації, який функціонує в умовах інформаційного перенасичення та високої конкуренції за увагу глядача. Його завдання полягає не лише в інформуванні, а й у створенні емоційного зв'язку між повідомленням та аудиторією. У цьому процесі шрифт і типографіка відіграють провідну роль, оскільки саме текст часто стає першим елементом, який зчитується візуально (Остапенко, 2022: 213).

Постер є специфічним видом графічного дизайну, орієнтованим на швидке сприйняття інформації. Його комунікативна ефективність залежить від здатності передати ідею за мінімальний час. Історично він використовувався як засіб масової інформації, що поєднував текст і зображення. З розвитком візуальної культури та технологій акценти зміщувалися, і типографіка почала відігравати дедалі важливішу роль. У сучасному постері текст може бути не менш значущим, ніж зображення, або навіть повністю його замінювати (Там само).

Сьогодні постер функціонує в різних середовищах – міському просторі, цифрових платформах, соціальних мережах, що на нашу думку, вимагає від дизайнера універсальних типографічних рішень, здатних адаптуватися до різних форматів.

За твердженням М. Ісмайлової (2025), саме впровадження сучасних технологій відкриває перед студентами перспективи дослідження таких інноваційних напрямів, як цифровий футуризм, Ефективність візуальної комунікації в межах цього дискурсу ґрунтується на свідомому оперуванні типографічними елементами: від вибору шрифтів до вибудовуванні композиційної ієрархії, колористичних рішень та тональних або кольорових контрастів. Якщо в мінімалістичних плакатах домінує використання строгих модульних сіток та монохромних палітр, що акцентують на чистоті літерних форми, то в альтернативних проектних рішеннях композиція базується на принципах динамічній асиметрії. При цьому активне залучення негативного простору постає як важливий засіб смислового наповнення художнього образу (Ісмайлова, 2025: 248).

Інновації в сучасному мистецтві постера є наслідком прогресу техніки та нових форм соціальної комунікації. Вони охоплюють використання генеративної типографіки та штучного інтелекту; мультимедійних та інтерактивних засобів виразності; технологій віртуальної (*VR*) та доповненої (*AR*) реальності у структурі плаката.

Сучасний дизайн-простір активно інтегрує ці технології, дозволяючи дизайнерам експериментувати з формою та способом подачі візуальної інформації, що значно розширює можливості художнього впливу на глядача.

За твердженням дослідниці О. Мудаліге (2024), сучасні графічні дизайнери прагнуть до експлікації власних думок через оновлену візуальну мову. «Якість та ефективність шрифтового плаката підтверджує важливу роль шрифту у роботі міжнародної дизайнерської спільноти і дає глибоке розуміння літерних форм та їх ефективного використання» (Мудаліге, 2024: 68). Потенціал дизайну як інструменту актуалізації значущих суспільних меседжів,

здатності детермінувати емоційну рефлексію та спонукати до аналітичного мислення, повною мірою репрезентовано в сучасному інструментарії креативного дизайнерського процесу (Там само.)

У системі підготовки дизайнерів-графіків інноваційні підходи реалізуються через використання професійного програмного забезпечення (растрової, векторної та 3D-графіки) та реалізацію міждисциплінарних проєктів.

У науковому доробку Т. Іваненко та М. Опалєва (2018) обґрунтовано доцільність інтеграції в шрифтові експерименти низки художньо-технічних прийомів, зокрема: використання світлотіньових ефектів та засобів 3D-модулювання; імітації та синтезу текстур різних матеріалів; впровадження експериментальної анімації (наприклад, кінетичної типографіки). Дослідники наголошують на актуальності поєднання новітніх технологій із ретроспективними стилістичними тенденціями, що реалізуються через використання таких візуальних засобів, як об'ємність, штрихування, фігурність, контурність, ілюзорність та тривимірність (Іваненко & Опалєв, 2018:).

Сьогоднішній простір графічного дизайну є динамічним середовищем, де шрифтові традиції та технологічні новації перебувають безперервній взаємодії. Проєктна діяльність дизайнера охоплює не лише традиційні друковані носії, а й віртуальні платформи, цифрові виставкові простори та соціальні мережі.

Взаємодія класичної типографіки та інновацій створює передумови для переосмислення історичної спадщини (каліграфії, інкунабул, плакатного стилю минулих століть) та формування нових художніх смислів у дизайні сучасного постера. Традиційні шрифтові форми набувають актуального звучання завдяки цифровій обробці, тоді як інноваційні методи проєктування (наприклад, варіативні шрифти) отримують змістову глибину завдяки опорі на культурний досвід.

У практиці проєктування постера синергія традицій та інновацій виявляється через нові інтерпретації класичних шрифтових гарнітур у сучасному візуальному контексті; поєднання різних графічних стилів та технік

(наприклад, колажування та 3D-типографіки); використання анімованих та інтерактивних елементів у структурі цифрового плаката.

Сучасний дизайнер-графік виступає не просто як виконавець технічного завдання, а як повноцінний співавтор візуального продукту, що сприяє оновленню мови комунікації та залученню широкої аудиторії.

У сучасному дизайні постера типографіка часто набуває образного характеру. Текст може трансформуватися в графічний елемент, що замінює або доповнює зображення. Такий підхід дозволяє створювати концептуальні рішення, де форма літер стає частиною візуальної метафори. Типографіка в цьому випадку працює на рівні символів (Бережна, 2021: 6)

Розвиток цифрових технологій суттєво змінив можливості типографіки. З'явилися змінні шрифти, анімаційні та інтерактивні типографічні рішення.

Цифрові постери дозволяють використовувати рух і час як додаткові засоби виразності. Це розширює межі візуальної комунікації та відкриває нові напрями дизайнерських експериментів.

Майбутнє графічного дизайну та мистецтва плаката загалом полягає у трансдисциплінарності. До дизайнерів висуваються вимоги як володіння класичними засобами для створення плакатного дизайн-продукту (ескізування, виконання в матеріалі), так і програмним кодом для створення генеративної типографіки.

Окреслимо ключові компетенції сучасного дизайнера у контексті шрифтової культури: глибоке знання класичної бази (вивчення історії шрифту, теорії типографіки та традиційних технік друку); технологічна грамотність (*Digital Literacy*) – опанування інноваційних інструментів цифрового проектування та здатність до колаборації з фахівцями у сферах ІТ, психології сприйняття та мультимедіа для створення комплексних комунікаційних проектів.

Цифрові технології, використання інтерактивних елементів, а також можливості віртуальної та доповненої реальності (*VR/AR*) суттєво розширюють межі типографіки як засобу художньої виразності у просторі сучасного постера.

Інноваційний дизайн часто виходить за межі статичного жанру, інтегруючи у структуру плаката рухому (кінетичну) типографіку та мультимедійні ефекти.

Важливою рисою інноваційних підходів у типографіці є орієнтація на сучасну аудиторію та нові канали візуальної комунікації. Соціальні мережі, цифрові виставкові платформи та онлайн-середовище змінюють спосіб рецепції плаката, роблячи шрифтове повідомлення більш доступним, відкритим та інклюзивним. Таким чином, інновації сприяють оновленню візуальної мови дизайну, формуванню нових естетичних стандартів у роботі зі шрифтом та розширенню меж творчого проєктування.

Синергія традицій та розвиток інновацій у дизайні сучасного постера постають як взаємодоповнювальні вектори розвитку. Класична шрифтова спадщина забезпечує культурну глибину та змістовність художнього образу, тоді як цифрові інновації гарантують динамічний розвиток жанру та його адаптації до викликів сьогодення. Гармонійне співіснування цих процесів створює умови для функціонування актуального й цілісного дизайнерського простору.

Проте важливо звернути увагу на цифрові ризики та роль штучного інтелекту в сучасному шрифтовому дизайні, оскільки попри очевидні переваги технологічного прогресу, надмірна цифровізація процесу проєктування постера несе в собі певні загрози, які потребують фахового осмислення.

Насамперед звертаємо увагу на те, що може виникнути проблема, коли технічні спецефекти та складні програмні маніпуляції зі шрифтом стануть важливішими за художній зміст і цілісність візуального образу. У дизайні постера це може призвести до втрати чіткості комунікативного повідомлення на користь надмірної декоративності.

Проте найбільш актуальною сьогодні є проблема авторства. Активне впровадження штучного інтелекту (AI) для генерації шрифтових композицій у плакаті ставить під сумнів унікальність особистого творчого внеску дизайнера. Виникає складне питання: де проходить межа між інструментальною допомогою алгоритмів та автентичною творчістю митця.

Отже, використання штучного інтелекту та новітніх технологій не є загрозою для класичного мистецтва шрифту. Навпаки, це механізм його еволюції та адаптації до вимог сучасної візуальної культури. Традиція дає дизайнеру концептуальне коріння та глибинні сенси, тоді як інновації – «крила» та принципово нові способи художньої виразності у просторі сучасного постера.

Узагальнюючи викладене можемо сформулювати такі висновки. Комунікативним стрижнем дизайну постера є типографіка, оскільки шрифт перестає бути лише носієм текстової інформації, а трансформується у ключовий засіб візуальної комунікації та самостійний художній образ. Його ефективність базується на гармонійному поєднанні естетичних якостей та функціональності. Окрім того зазначимо, що класична шрифтова спадщина – від каліграфії до академічних канонів типографіки – залишається фундаментальною основою дизайн-проектів та забезпечує композиційну грамотність та культурну глибину плаката. Також впровадження новітніх технологій (варіативні шрифти, кінетична типографіка, штучний інтелект, AR/VR) суттєво розширює арсенал художньої виразності плаката, інновації дозволяють адаптувати візуальну мову до запитів сучасної цифрової аудиторії, роблячи постер динамічним та інтерактивним.

Отже, синергія історичного досвіду та технологічних новацій визначена як головний вектор розвитку сучасної шрифтової культури. Традиція надає дизайну змістовної стійкості, а інновації забезпечують його актуальність у мінливому соціокультурному просторі. Гармонійна взаємодія класичних засад типографіки та цифрових інновацій є запорукою створення якісного візуального продукту, що сприяє збереженню культурної ідентичності та водночас оновленню мови сучасного графічного дизайну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережна, О. Б. (2021). *Типографіка* : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця

2. Будник, А. В., Купрієнко, Є. М., & Пилипенко, І. Я. (2022). Плакат у творчості Віктора Петровича Бистрякова (1943–2021). *Art and Design*, 4(20), 31–42.

3. Іваненко, Т. (2019). *Шрифтовий дизайн: основи*. Харків: ХДАДМ.

4. Іваненко, Т., & Опалєв, М. (2018). Інноваційні шрифтові експерименти як засіб самовираження. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : матеріали конференції (Т. 2, с. 35–38). Київський національний університет технологій та дизайну.

5. Ісмайлова, М. (2025). Дизайн шрифтового плаката в сучасній українській графіці: синтез академічних традицій та інновацій (на прикладі студентських робіт ХДАДМ), 245–249.

6. Микитів, Г. В. (2023). Шрифтознавство та текстознавство : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Журналістика» освітньо-професійної програми «Редакторсько-видавнича діяльність і медіамоделювання». Запоріжжя : ЗНУ.

7. Мудаліге, О. (2024). Стан дослідження шрифтового плаката в науковому дискурсі. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*, 7(1), 67–77.

8. Остапенко, Н. В. (2022). Сучасний плакат як різновид реклами: види та формати носіїв в різних каналах комунікації (на прикладі адаптивного дизайну плаката). *Графічний дизайн в інформаційному та візуальному просторі* : монографія. Київ : КНУТД. С. 212-226.

